

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen kansallinen seuranta ja arviointi

Sisällys

1 THL:n arviointitehtävä	3
2 Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteet	3
3 Arviointikehikko	4
3.1 Kansalliset seurantamittarit	4
3.2 Alueellisten hankekokonaisuuksien oma-arviointi.....	4
4 Arvioinnin toteutus ja tulosten raportointi	5
5 Arvioinnin riskit	6
Liite 1: Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman seurannan ja arvioinnin kansalliset mittarit	
Liite 2: Oma-arvioinnin raportointipohja	

1 THL:n arviointitehtävä

THL vastaa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen kansallisesta seurannasta ja arvioinnista (Kuvio 1) sekä arviointitulosten julkaisemisesta. THL:n toteuttama seuranta ja arviointi on ns. kehittävä arviointia, jonka tarkoituksena on tukea alueilla tehtävää kehittämistoimintaa hyötytavoitteiden suuntaisesti. THL ei pelkästään seuraa ja arvioi hyötytavoitteiden toteutumista, vaan tarvittaessa tekee myös ehdotuksia ja suosituksia alueiden kehittämistoiminnan suuntaamiseksi. Arviointi on osa THL:n antamaa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman toimeenpanon tukea, ja tukitoimia suunnataan arviointitulosten perusteella. Ohjelman koordinaatioryhmä täsmentää ohjelman toimeenpanosuunnitelmaa tarvittaessa arviointitulosten perusteella. Arviointitulokset julkaistaan välittömästi niiden valmistuttua kaikkien osapuolten hyödynnettäväksi.

Kuvio 1. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi

2 Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteet

Ohjelman hyötytavoitteilla kuvataan ohjelman lopullisia päämääriä. Ohjelmalla on viisi tavoitetta, joista viides, kustannusten nousun hillitseminen voidaan saavuttaa muiden tavoitteiden toteutuessa. Digitalisaation edistäminen läpäisee kaikki hyötytavoitteet:

1. Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, oikea-aikaisuuden ja jatkuvuuden parantaminen
2. Toiminnan painotuksen siirtäminen raskaista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön
3. Palveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen
4. Palveluiden monialaisuuden ja yhteentoimivuuden varmistaminen
5. Kustannusten nousun hillitseminen

3 Arviointikehikko

THL seuraa ja arvioi ohjelman hyötytavoitteiden toteutumista kansallisilla seurantamittareilla ja hankkeiden oma-arviointien avulla:

- THL:n tilastotietokannoista saatavilla kansallisilla mittareilla seurataan hankealueilla muutosta suhteessa ohjelman hyötytavoitteisiin. Hankeorganisaatioille lähetettävällä kyselyllä täydennetään tilastokantojen mittareita ja tietoja.
- Alueiden hankekokonaisuuksien oma-arviointien tuotaman tiedon avulla seurataan alueilla toteutettuja kehittämistoimenpiteitä, kuten uusien toimintamallien ja ratkaisujen toimeenpanoa ja käyttöönottoa sekä niiden avulla saavutettuja tuloksia

Kansallisen seurantatiedon ja hyvinvointialueiden hankekokonaisuuksien oma-arviointitiedon avulla tehdään tulkintoja ja arviointia siitä, miten kehittämistoimet ovat edesauttaneet ohjelman hyötytavoitteiden saavuttamisessa.

3.1 Kansalliset seurantamittarit

Ohjelman kansalliset seurantamittarit on koottu liitteeseen 1. THL kokoaa ja analysoi mittaritiedot THL:n tilastotietokannoista, joihin ne päivittyvät hieman erilaisilla frekvensseillä. Liitteessä 1 kunkin mittarin kohdalle on kirjattu, minkä hyötytavoitteen toteutumista sen avulla seurataan ensisijaisesti, mistä tieto saadaan, sekä millaisella frekvenssillä seurantaa tehdään.

Hankeorganisaatioille lähetetään lisäksi kerran vuodessa kysely, jolla kerätään tietoja joita olemassa olevilla kansallisilla mittareilla ei saada. Kysely koskee kunkin vuoden syyskuun tilannekuvaa. Hankeorganisaatio kerää tiedot alueensa kunnilta ja/tai yhteistoiminta-alueilta sekä kokoaa ne aluetasoiseksi tiedoksi. Kerättävät tietosisällöt on koottu liitteeseen 1 (Tietolähde: Kysely hankkeille).

Kyselyn ajankohdat ovat seuraavat:

- 1.9.2020–31.10.2020
- 1.9.2020–31.10.2021
- 1.9.2020–31.10.2022
- 1.9.2020–31.10.2023

Hankeorganisaatiot vastavat kyselyyn kunakin vuonna viimeistään 31.10.

3.2 Alueellisten hankekokonaisuuksien oma-arviointi

Alueellisten hankkeiden oma-arviointi on keskeinen osa hankkeiden kehittämistoimintaa. Sen tuella voidaan suunnata hankkeen kehittämistoimia. Oma-arviointi tuottaa myös suoraan tietoa THL:n tekemää hyötytavoitteiden toteutumisen seurantaa ja arviointia varten ja THL:n antaman toimeenpanon tuen suuntaamisen tarpeisiin. Rahoitettavat hankkeet veloitetaan toteuttamaan oma-arviointia kaksi kertaa vuodessa seuraavien minimivaatimusten mukaisesti:

- Oma-arvioinnissa tulee tehdä huolellinen lähtötilanteen arviointi ennen kehittämistoimenpiteiden aloitusta.

- Oma-arvioinnin tulee sisältää kuvailevaa tietoa ja arviointitietoa kehittämistoimenpiteiden, kuten toimintamallien ja ratkaisujen suunnitelun, kokeilujen ja käyttöönoton edistymisestä.
- Oma-arvioinnin tulee sisältää arviointitietoa käyttöönotettujen toimintamallien ja ratkaisujen avulla saavutetuista tuloksista suhteessa hankkeen omiin tavoitteisiin.
- Oma-arviointi raportoidaan valmiiseen pohjaan ja tallennetaan Innokylään hankkeen omaan *Kokonaisuuteen*. Oma-arvioinnin aikataulu, raportointiohje ja raportoinnin pohja on kuvattu liitteeseen 2.

4 Arvioinnin toteutus ja tulosten raportointi

THL kokoaa kansalliset mittaritiedot ja tekee analyysin niiden seurantafrekvenssin tahdissa kultakin hankealueelta erikseen. THL raportoi kansallisen arvioinnin tulokset kaksi kertaa vuodessa ohjelman kansalliseen *Kokonaisuuteen* [Innokylässä](#). Arviointitulokset raportoidaan soveltuvin osin sukupuolittain. Oma-arvioinnin ja kansallisen arvioinnin toteutus- ja raportointiaikataulu on kuvattu taulukkoon 1.

Taulukko 1. Oma-arvioinnin ja kansallisen arvioinnin toteutus- ja raportointiaikataulu

Raportointi Innokylään viimeistään	Oma-arviointi	Kansallinen arviointi
15.11.2020	Lähtötilanteen oma-arviointi, joka tulee tehdä ajalta ennen hankkeen kehittämistoimien aloitusta.	
28.2.2021		Lähtötilanteen arviointi, joka tulee tehdä ajalta ennen hankkeen kehittämistoimien aloitusta (sis. mittariseuranta, erillinen kysely, oma-arvioinnit)
15.5.2021	Oma-arviointi kevään 2021 tilanteesta	
31.8.2021		Kevään 2021 tilanne (sis. mittariseuranta, oma-arvioinnit)
15.11.2021	Oma-arviointi syksyn 2021 tilanteesta	
28.2.2022		Syksyn 2021 tilanne (sis. mittariseuranta, erillinen kysely, oma-arvioinnit)
31.8.2022		Kevään 2022 tilanne (sis. mittariseuranta)
30.9.2022	Oma-arviointi syksyn 2022 tilanteesta	
28.2.2023		Syksyn 2022 tilanne (sis. mittariseuranta, erillinen kysely, oma-arvioinnit)
31.8.2023		Kevään 2023 tilanne (sis. mittariseuranta)
31.10.2023	Oma-arviointi syksyn 2023 tilanteesta	
28.2.2024		Syksyn 2023 tilanne (sis. mittariseuranta, erillinen kysely, oma-arvioinnit)

28.2.2025		Syksyn 2024 tilanne (sis. mittariseuranta)
28.2.2026		Syksyn 2025 tilanne (sis. mittariseuranta)

STM ja hyvinvointialueet käyvät jatkossa vuosittain neuvottelut alueen tilanteesta. Neuvotteluissa käydään läpi sosiaali- ja terveydenhuollon tila alueella sekä etsitään yhdessä vaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseksi. Neuvotteluiden keskeisenä tausta-aineistona toimivat THL:n asiantuntija-arviot sekä alueiden ja ministeriön havaintojen pohjalta nousevat soten sisällölliset kehittämishaasteet ja muutostekijät. Soveltuvin osin neuvotteluissa voidaan hyödyntää myös Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden arvioinnin tuloksia ja toisaalta hyötytavoitteiden arvioinnissa voidaan soveltuvin osin hyödyntää THL:n asiantuntija-arvioita.

5 Arvioinnin riskit

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kesto on lyhyt suhteessa tavoiteltavaan kokonaisvaltaiseen muutokseen ja uudenlaisen sote-keskus -konseptien luomiseen. Seurantamittareissa ei ohjelman aikana tapahdu välttämättä suuria muutoksia ohjelman johdosta tai mittarit eivät ole riittävän sensitiivisiä tai osuvia tapahtuvaan muutokseen nähden. Riskinä on lisäksi, että mittaritiedot eivät jostain syystä ole käytettävissä silloin, ne ovat puutteellisia tai vääristyneitä.

THL:n arviointi nojaa osittain hankkeiden oma-arviointiin. Riskinä on, että oma-arvioinnit toteutetaan liian kevyesti siten, että niiden informaatioarvo on vähäinen THL:n arviointitehtävän kannalta.